

Sovari – sosiaalisen vahvistumisen
mittari

**Työpajatoiminnan valtakunnalliset tulokset
2017**

Reetta Pietikäinen (toim.)
Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Sisällys

Johdanto	3
Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta	5
Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana	10
Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin	13
Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan	18
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista	22
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista	24

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2017

Johdanto

Sovari – sosiaalisen vahvistumisen mittari on työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden mittari. Sovarin tarkoituksena on mitata ja tuoda esille palveluiden sosiaalisesti vahvistavia vaikutuksia. Asiakkaiden sosiaalinen vahvistuminen nähdään työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön keskeisenä tavoitteena. Sovari täydentää työpajojen ja etsivän nuorisotyön tilastollista vaikuttavuustietoa, jolla seurataan asiakkaiden sijoittumista koulutukseen, työhön ja muihin palveluihin. Sovari-mittarin avulla työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä saadaan valtakunnallisesti yhdenmukaista ja vertailtavaa vaikuttavuustietoa ja tunnuslukuja.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikutuksia asiakkaiden elämäntilanteisiin on tärkeää saada esille, jotta nähdään niiden merkitys ja tarve palvelujärjestelmässä. Sovarin tuottamalla tiedolla työpajatoimijat ja etsivää nuorisotyötä toteuttavat organisaatiot voivat osoittaa yhteistyötahoilleen ja sidosryhmilleen palveluiden laatua ja vaikuttavuutta asiakkaiden kokemusten perusteella. Työpajat ja etsivän nuorisotyön organisaatiot voivat hyödyntää tietoja myös oman toimintansa kehittämiseen.

Sovari-mittarin on kehittänyt ja sen ylläpidosta vastaa Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tuella. Sovarin kehittämistyö on toteutettu tiiviissä yhteistyössä työpajojen ja etsivän nuorisotyön toimijoiden ja asiakkaiden kanssa.

Tässä raportissa keskitytään työpajatoiminnan Sovari-mittariin ja työpajojen valtakunnallisiin Sovari-tuloksiin (etsivän työn valtakunnallinen raportti laaditaan erikseen).

Sovari-mittari perustuu työpajojen valmentautujille suunnattuun anonyymiin internet-kyselyyn. Työpajatoiminnassa valmentautajat vastaavat Sovari-kyselyyn työpajajaksonsa loppuvaiheessa. Kyselyyn vastaaminen järjestetään osana työpajatoimintaa. TPY:ssä on laadittu Sovarin käyttöä tukeva opaskirja¹, jossa kuvataan konkreettisesti Sovarin sisältö ja käsitellään sosiaalisen vahvistamisen osa-alueita ja periaatteita sekä mittarilla saatavan tiedon tulkitsemista ja hyödyntämistä.

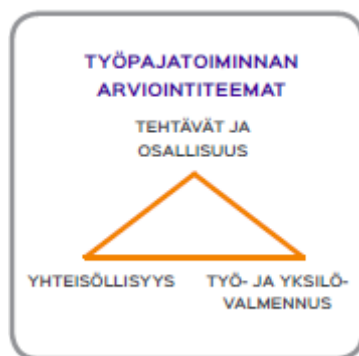
Työpajatoiminnan Sovari sisältää kaksi arviointiosiota:

1. työpajatoiminnan *toteutuksen* ja
2. sen vaikutusten arvioinnin *sosiaalisen vahvistumisen* näkökulmasta.

Sovari-kyselyn ensimmäisessä arviointiosiossa valmentautajat arvioivat työpajatoiminnan toteutusta ja laatua. Työpajatoiminnan arvioinnin keskeisiä osa-alueita ovat 1) työtehtävät ja osallisuus, 2) yhteisöllisyys sekä 3) työ- ja yksilövalmennuksessa tarjottu ohjaus ja tuki (kuva 1). Nämä ovat kolme keskeistä kulmakiveä, joihin sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa perustuu.

---

¹ Kinnunen, Riitta (2016): *Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkaluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari*. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, Helsinki. <http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan-sovare-mittari-verkko-pdf.pdf>

Kuva 1. Työpajatoiminnan toteutuksen arviointiteemat Sovari-mittarissa.

Sovari-kyselyn toisessa arviointiosiossa valmentautajat arvioivat sosiaalisen vahvistumisen kokemuksiaan työpajajakson aikana viidellä osa-alueella. Kukin osa-alue sisältää muutaman arviointikysymyksen. Asiakas arvioi, onko hän kokenut muutosta sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla palvelujakson aikana ja minkä suuntaista muutos on ollut.

Sovari-mittarin sosiaalisen vahvistumisen osa-alueita ovat yksilön keskeisinä voimavaroina nähtävät 1) itse-tuntemus, 2) sosiaaliset taidot ja 3) elämönhallinta sekä sosiaalisen vahvistumisen ilmenemismuotoina pidet-tävät 4) arjen asioiden hallinta ja 5) opiskelu- ja työelämävalmiudet (kuva 2).

Kuva 2. Sosiaalisen vahvistumisen osa-alueet Sovari-mittarissa.

Sovari-mittari tuottaa valtakunnallisia, alueellisia ja organisaatiokohtaisia tietoja ja tunnuslukuja sekä asiakkaiden omin sanoin kuvaamia kokemuksia työpajatoiminnan vaikuttavuudesta. Työpajoille voidaan lisäksi tuottaa osasto- tai ryhmäkohtaisia tietoja, mutta yksilökohtaisia tietoja Sovari ei tuota. TPY laatii Sovari-tu-lostien alueelliset ja organisaatiokohtaiset yhteenvedot sekä valtakunnallisen raportin kerran vuodessa. Or-ganisaatiokohtaisissa ja alueellisissa yhteenvedoissa tuloksia verrataan valtakunnallisiin tuloksiin.

Sovari-mittari on otettu käyttöön helmikuussa 2016. Marraskuussa 2017 mittarin käyttäjiksi on ilmoittautu-nut 177 työpajaa. Ensimmäinen tiedonkeruun jakso toteutettiin vuonna 2016 helmikuun ja elokuun välisenä aikana. Työpajojen Sovari-kyselyyn vastasi tuolloin kaikkiaan 1424 valmentautujaa 90 työpajalta. Sovarin toi-nen tiedonkeruun jakso toteutettiin vuoden 2016 syyskuun ja vuoden 2017 elokuun välisenä aikana. Työpa-jojen Sovari-kyselyyn vastasi nyt 2692 valmentautujaa 138 työpajalta. Sovaria käyttävien organisaatioiden ja kyselyyn saatujen vastausten määrät ovat nousseet hyvin. Voidaankin katsoa, että Sovari on juurtunut työ-pajakentälle varsin hyvin.

Tässä raportissa esitellään Sovarin keskeisiä valtakunnallisia tuloksia työpajatoiminnasta toisen tiedonkeruujakson ajalta 2016–2017. Ensiksi esitellään valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta. Tämän jälkeen kuvataan valmentautujien työpajajakson aikana kokemaa sosiaalista vahvistumista. Seuraavaksi käydään läpi Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin ja työpajapalvelun mukaan. Lopuksi tuodaan esille valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista ja kehittämistarpeista.

Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta

Sovari-mittarilla tuotetaan tietoa sosiaalista vahvistumista edistävien periaatteiden toteutumisesta työpajatoiminnassa. Myönteiset kokemukset työtehtävissä, yhteisöllisyydessä ja valmennuksessa rakentavat perustaa sosiaaliselle vahvistumiselle. Onnistuminen työpajan tehtävissä ja myönteisen palautteen saaminen ryhmän muilta jäseniltä ja valmentajilta tuottavat valmentautujalle hyväksytyksi tuleminen tunteita. Vahvistuneet käsitykset omista kyvyistä, työpajayhteisössä pärjääminen sekä kannustava valmennus edistävät tavoitteisiin pyrkimistä ja uuden oppimista, yrityksen ja erehdyksen kautta.²

Työpajojen Sovari-tulosten mukaan edellä kuvatut periaatteet toteutuvat työpajatoiminnassa yleensä melko hyvin tai erittäin hyvin. Valmentautujille on järjestetty yleisesti sopivan haastavia ja antoisia tehtäviä, sillä lähes 90 % heistä on saanut tehtävissään onnistumisen kokemuksia ja hieman yli 80 % kokee oppineensa uusia taitoja (kuvio 1). Useimmat heistä, lähes 80 %, ovat myös saaneet kokeilla riittävän monipuolisesti erilaisia työtehtäviä. Nämä asiat ovat tärkeitä valmentautujan omien vahvuuksien tunnistamiseksi.

Osallisuuden toteutumisesta työpajalla osoittaa se, että valmentautujista 80 % kokee voineensa vaikuttaa omien tehtäviensä valintaan ja yhteisen toiminnan suunnitteluun. Samoin 80 % katsoo, että tulevaa toimintaa suunnitellaan yhdessä.

Työpajan yhteishengen valmentautijat kokevat yleisesti hyväksi: valmentautujista 89 % on vähintään melko tyytyväisiä ryhmähengen työpajalla. Valmentautujista hieman yli 70 % on kokenut itsensä tärkeäksi ryhmän jäseneksi työpajalla ja vertaistukea ryhmältään kokee saaneensa lähes 70 %. Kaikille valmentautujille ryhmään kuulumisen ei kuitenkaan ole aivan sujuvaa, mihin voivat vaikuttaa aikaisemmat kielteiset kokemukset ryhmissä toimimisesta.

Sovari-tulosten mukaan työpajojen työvalmentajat kohtelevat valmentautujia yleensä tasapuolisesti ja arvostavasti: useimmat valmentautijat ovat saaneet kannustavaa palautetta ja ainakin melko tasapuolisesti huomiota työvalmentajilta. Valmennuksessa pyritään tukemaan yhteishengen muodostumista. Valmentautujista 77 % on kokenut, että valmentajat tukevat ristiriitojen selvittämistä. Toisaalta reilu viidennes ei ole tätä mieltä.

Useimmat valmentautijat saavat halutessaan ainakin melko hyvin tukea mieltään painaviin asioihin. Toisaalta noin viidesosa vastaajista ei koe saavansa tukea työpajalta. Tämä voi liittyä valmentautujien erityisen haastaviin elämäntilanteisiin ja/tai puutteisiin muiden tukipalveluiden saatavuudessa. Suurin osa valmentautujista on saanut kuitenkin ainakin melko hyvin ohjausta käytännön asioiden järjestämiseen ja tukea jatko-suunnitelmien tekemiseen työpajajakson aikana.

---

² Ks. Sovarin opaskirja: http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

Valmentautajat ovat antaneet erityisen hyvät arviot sekä työvalmennukselle että yksilövalmennukselle. Sovari-tulosten perusteella työpajatoiminta tukee hyvin luottamuksen rakentumista ja vahvistaa itsensä hyväksytyksi kokemisen tunteita. 92 % valmentautujista kokee, että työvalmentajat hyväksyvät heidät sellaisina kuin he ovat. Samoin 91 % valmentautujista katsoo luottavansa työpajan valmentajiin.

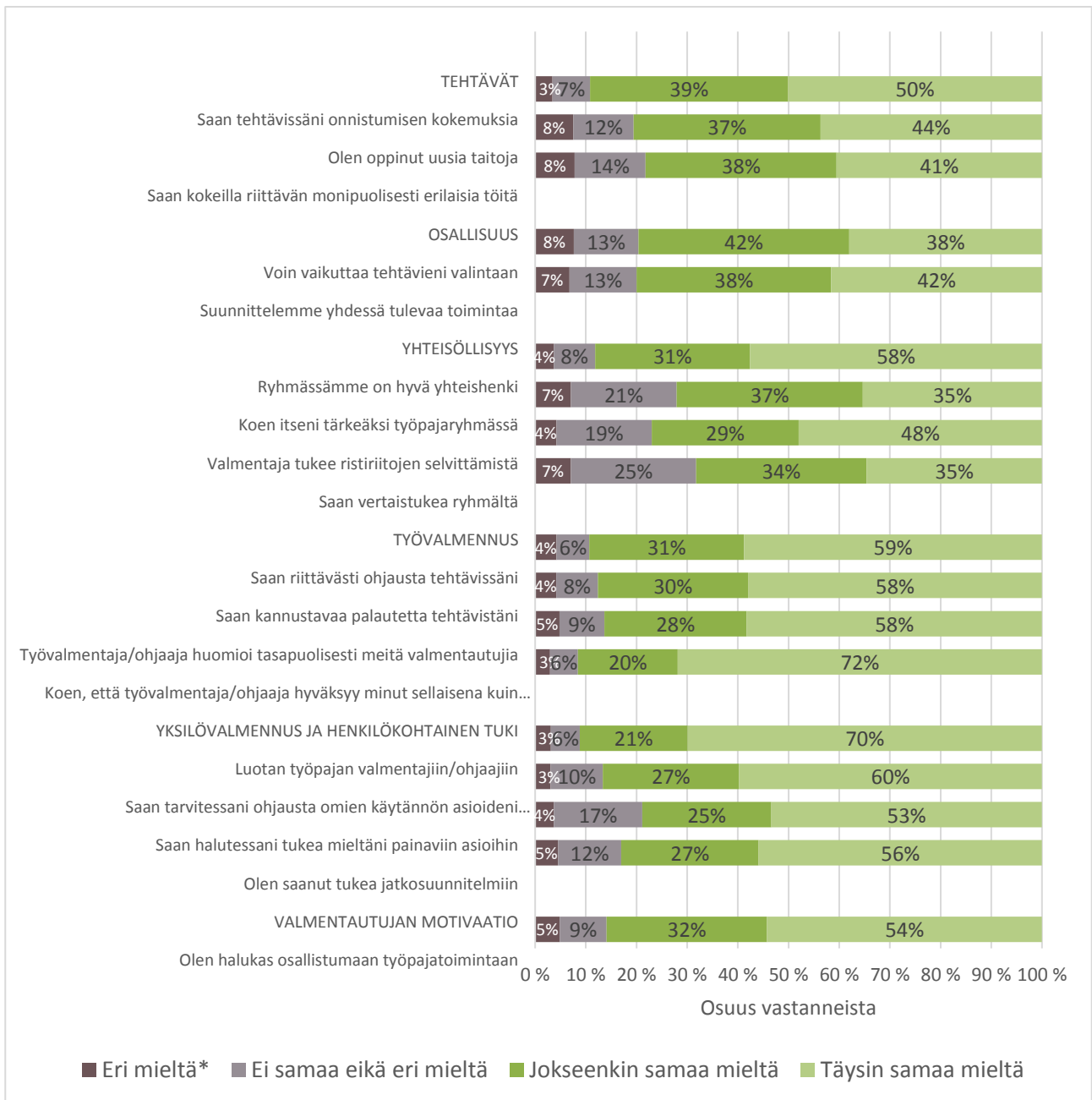
Valtakunnallisten Sovari-tulosten 2017 mukaan työpajatoiminta saa valmentautujilta yleisarvosanan 4,3 asteikolla 1–5 (kuvio 2). Parhaimpiin arvosanoihin ylsi työvalmennus: 4,5 ja yksilövalmennus: 4,4. Työtehtäville annettiin arvosana 4,2, työpajan mahdollistamalle yhteisöllisyydelle 4,1 ja koetulle osallisuudelle 4,1.

Verrattuna edellisvuoden Sovari-tuloksiin työpajatoiminnan toteutukseen liittyvät tulokset ovat pysyneet suunnilleen samoina tai hieman kohentuneet. Parantuneista tuloksista esimerkiksi osallisuus sai arvostuksena vuonna 2016 3,9 ja nyt 4,1. Viime vuonna 73 % koki, että voi vaikuttaa tehtäviensä valintaan, nyt jo 80 %. Samoin viime vuonna 73 % katsoi, että tulevaa toimintaa suunnitellaan yhdessä, nyt jo 80 %. Nämä erot ovat myös tilastollisesti merkitseviä. Näihin kohentuneisiin tuloksiin on voinut vaikuttaa se, että työpajatoimijat ovat kiinnittäneet Sovari-tulosten perusteella asiaan huomiota ja kehittäneet toimintaansa.

Sovarin opaskirjassa³ on määritelty, että keskiarvoilla 4,1–4,5 arvioitu periaate toteutuu toiminnassa hyvin, ja kyse on toiminnan vahvuudesta. Vuonna 2017 lähes kaikki valtakunnallisen aineiston arviot sijoittuvat tälle välille. Opaskirjan määritelmän mukaan keskiarvo 3,6–4 merkitsee, että arvioitu periaate toteutuu kohtalaisesti, ja toiminnassa voi olla tältä osin kehittämistarpeita. Vuonna 2017 tälle välille sijoittui vain kaksi arvioitavaa kohtaa: yhteisöllisyyden ”Koen itseni tärkeäksi työpajaryhmässä” ja ”Saan vertaistukea ryhmältä”. Valtakunnallisesti selkeimmiksi kehittämiskohteiksi nousee tähän perustuen siis yhteisöllisyyden tukeminen vertaistuen ja itsensä tärkeäksi kokemisen näkökulmasta.

---

³ https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

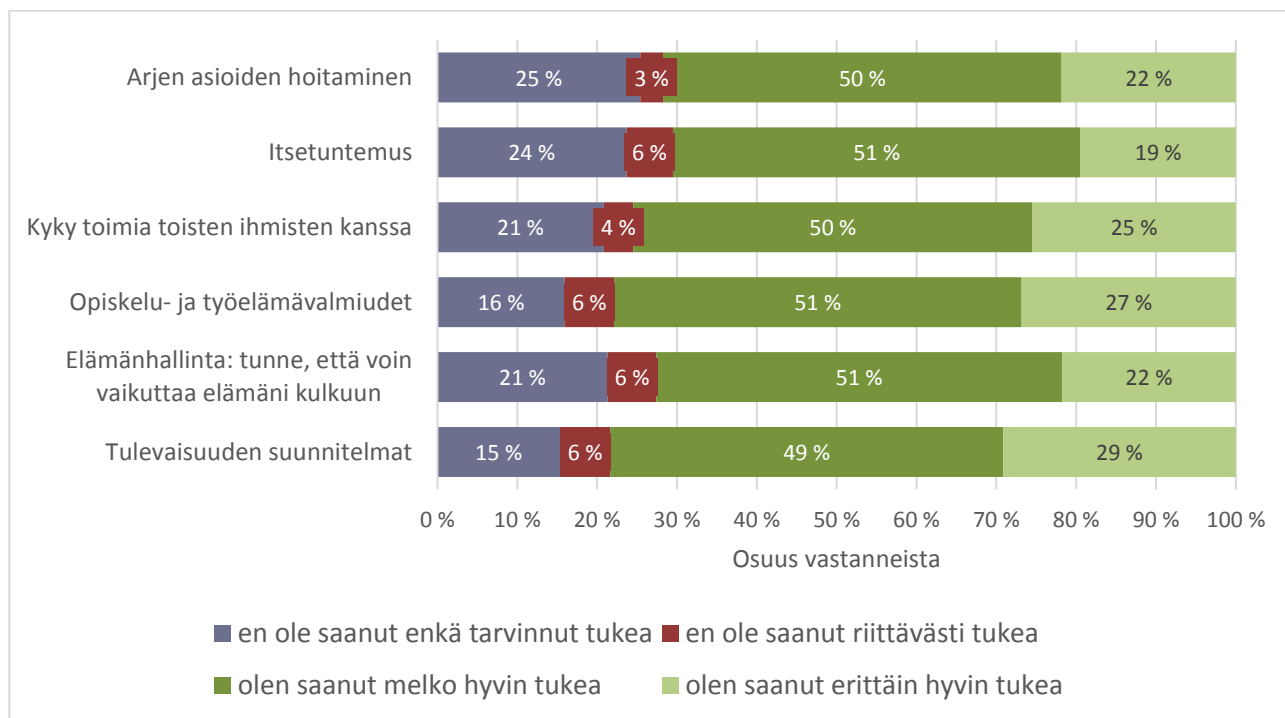
Kuvio 1. Työpajojen Sovari-kyselyyn 2016–2017 vastanneiden valmentautujien kokemukset työpajatoiminnasta (N=2692). (Vastausvaihtoehdossa "Eri mieltä" on yhdistetty vastausvaihtoehdot "Jokseenkin eri mieltä" ja "Täysin eri mieltä".)

Kuvio 2. Työpajojen Sovari-kyselyyn 2016–2017 vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 (N=2692).

Yleisesti valmentautujat ovat kokeneet, että he ovat saaneet työpajalta tukea niihin asioihin, joihin ovat tarvinneetkin (kuvio 3). Yleinen kokemus on, että työpajatoiminta on antanut tukea niin arjen asioiden hoitamiseen, itsetuntemukseen, toimimiseen muiden ihmisten kanssa, opiskeluun ja työelämään liittyviin taitoihin kuin elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitelmiinkin. Vain 3–6 % valmentautujista olisi toivonut enemmän tukea kuin ovat työpajajaksonsa aikana saaneet.

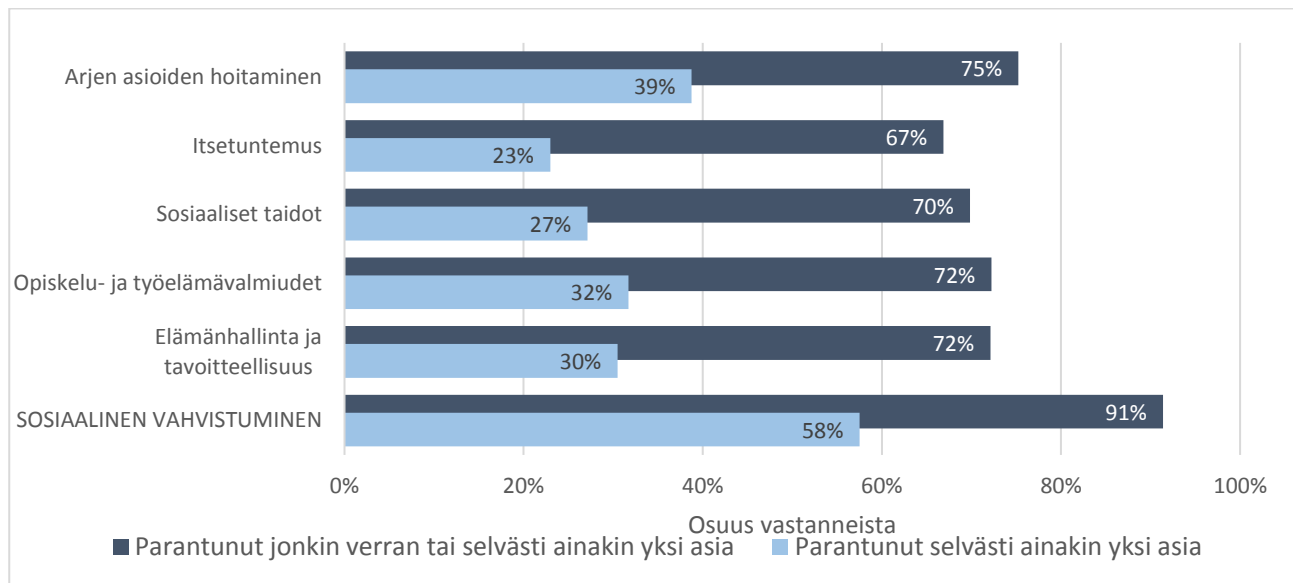
Kuvio 3. Valmentautujien kokema tuen tarve ja tuen saaminen työpajajakson aikana (N=2692).

Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana

Valtakunnallisten Sovari-tulosten 2017 mukaan työpajojen valmentautujista 91 prosenttia on kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana. Selvää vahvistumista jakson aikana on kokenut 58 prosenttia valmentautujista (kuvio 4).

Useimmat valmentautajat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista useilla eri osa-alueilla samanaikaisesti. Myönteisiä edistysaskelia on koettu erityisesti arjen asioiden hallinnassa (75 % valmentautujista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (72 %) sekä elämönhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (72 %). Myönteistä muutosta on tapahtunut myös sosiaalisissa taidoissa (70 %) ja itsetuntemuksessa (67 %). Tulokset kertovat sosiaalisen vahvistumisen laaja-alaisuudesta ja eri osa-alueiden vahvasta yhteydestä: edistysaskeleet yhdellä saralla liittyvät myönteisiin muutoksiin muissa elämäntaidoissa.

Verrattuna edellisuoden tuloksiin sosiaaliseen vahvistumiseen liittyvät tulokset ovat laskeneet hienoisesti, mutta pysyneet suunnilleen samalla tasolla (muutos ei ole tilastollisesti merkitsevä). Vuoden 2016 valmentautujista 93 % (nyt 91 %) oli kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana ja selvää vahvistumista oli kokenut 59 % (nyt 58 %) valmentautujista. Hienoista laskua on ollut erityisesti arjen asioiden hoitamisessa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa.

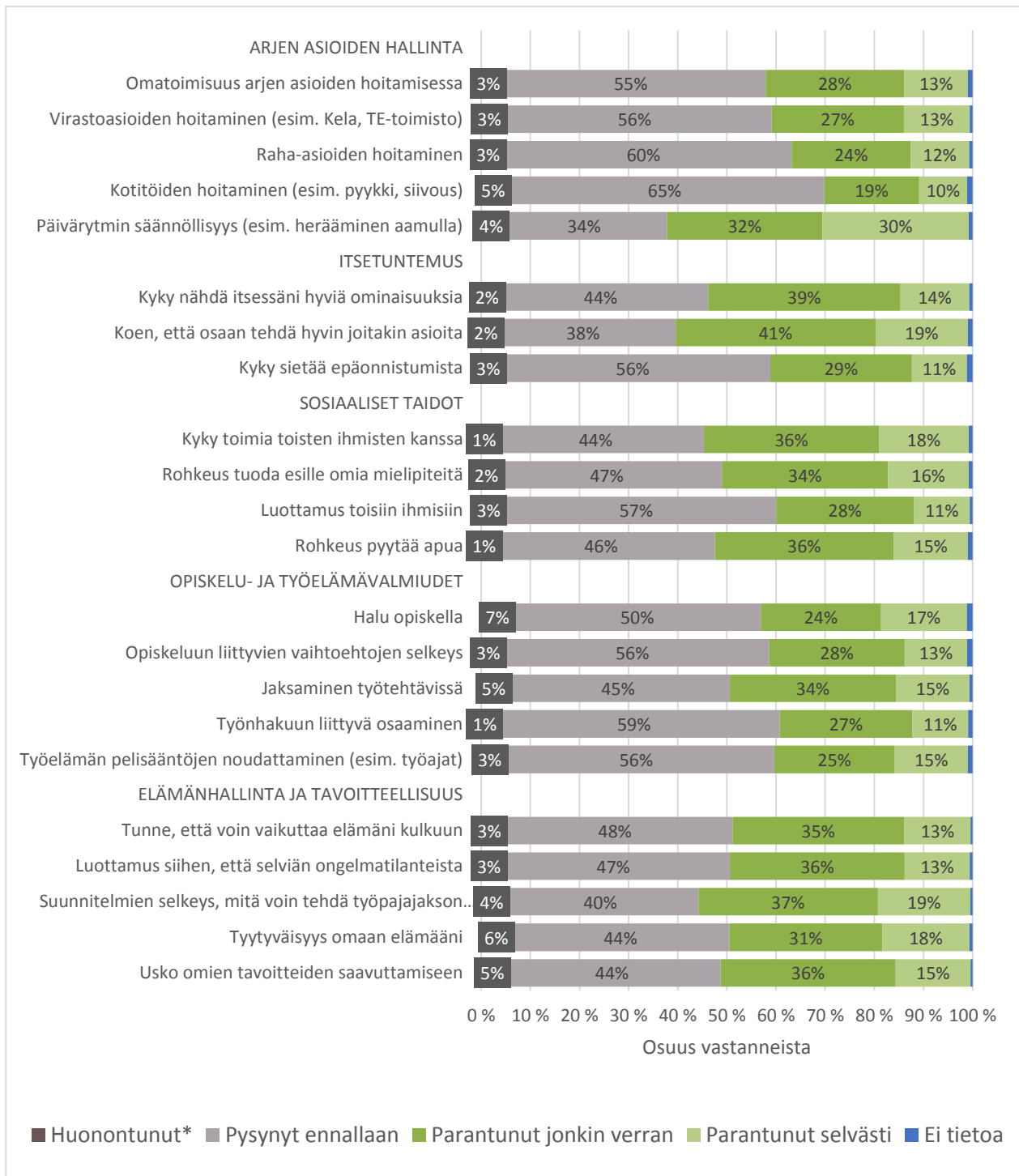

Kuvio 4. Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana (N=2692).

Edistyminen arjenhallinnassa merkitsee etenkin päivärytmin parantumista (62 % valmentautujista) ja monen valmentautujan kohdalla myös omatoimisuuden lisääntymistä arjen asioiden hoitamisessa (41 %) (kuvio 5). Itsetuntemuksen kohentuminen tarkoittaa erityisesti kokemuksen vahvistumista siitä, että osaa tehdä asioita hyvin (60 %) sekä siitä, että näkee itsessään hyviä ominaisuuksia (53 %). Sosiaalisten taitojen vahvistuminen viittaa etenkin parantuneeseen kykyyn toimia toisten ihmisten kanssa (54 %) sekä kasvaneeseen rohkeuteen pyytää apua (51 %) ja tuoda esille omia mielipiteitä (50 %).

Opiskelu- ja työelämävalmiuksissa koetut myönteiset muutokset ilmenevät mm. työtehtävissä jaksamisena (51 %) sekä opiskeluhalukkuudessa (41 %) ja opiskeluun liittyvien vaihtoehtojen selkeydessä (41 %). Elämänhallinnan ja tavoitteellisuuden parantuminen merkitsee ennen kaikkea suunnitelmien selkiytymistä elämässä eteenpäin (56 %) ja omien tavoitteiden saavuttamiseen liittyvän uskon vahvistumista (51 %). Monien valmentautujien kohdalla kyse on myös luottamuksen vahvistumisesta siihen, että selviää ongelmatilanteista (49 %).

Kokonaisuudessaan Sovarin tulosten perusteella työpajatoiminta on tukenut sosiaalisen vahvistumisen osa-alueista eniten päivärytmin parantumista (62 %) ja kokemusta siitä, että osaa tehdä asioita hyvin (60 %) sekä työpajajakson jälkeisten suunnitelmien selkiytymistä (56 %).

Kuvio 5. Työpajatoiminnan valmentautujien kokema muutos sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla työpajajakson aikana (N=2692).

Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin

Valmentautujien ikä

Sovari-mittari on suunnattu sekä nuorten että aikuisten työpajatoimintaan. Työpajatoiminnan *toteutusta* koskevien eri **ikäryhmien** Sovari-tulosten vertailuissa tulee esille, että nuoret alle 29-vuotiaat valmentautajat ovat keskimääräisesti hieman tyytyväisempiä työpajan tarjoamiin tehtäviin, osallisuuteen työpajalla ja työvalmennukseen kuin yli 29-vuotiaat valmentautajat. Tämä ikäryhmien välinen ero on suurin yksilövalmennuksen ja henkilökohtaisen tuen osalta. Toisaalta työpajatoiminnan kokonaisarviossa ikäryhmien välillä ei ole suurta eroa: alle 29-vuotiaat antavat työpajatoiminnalle asteikolla 1–5 kokonaisarvosanan 4,3 ja yli 29-vuotiaat 4,2. Samoin kaiken ikäiset kokevat, että valmentaja hyväksyy heidät sellaisena, kuin he ovat: sekä nuoret että yli 29-vuotiaat antavat arvosanan 4,6.

- Yli 29-vuotiaat valmentautajat kokevat hieman enemmän onnistumisen kokemuksia työtehtävissään kuin nuoret valmentautajat. Ikäryhmien välinen ero on tätä selvempi kuitenkin tehtävien monipuolisuuden ja uuden oppimisen osalta: yli 29-vuotiaat ovat vähemmän tyytyväisiä tehtävien monipuolisuuteen ja uuden oppimisen mahdollisuuksiin työpajalla kuin nuoremmat valmentautajat.
- Yli 29-vuotiaat valmentautajat arvioivat yksilövalmennuksesta saamansa henkilökohtaisen tuen heikommaksi kuin nuoret valmentautajat. Tämä tulee esille jatkosuunnitelmien tekemiseen (nuorilta arvosana 4,4 ja yli 29-vuotiailta 4,2), omien käytännön asioiden järjestämiseen (nuorilta arvosana 4,5 ja yli 29-vuotiailta 4,2) ja mieltä painavien huolenaiheiden käsittelyyn saadussa tuessa (nuorilta arvosana 4,3 ja yli 29-vuotiailta 4,1). Valtaosa kaikkien ikäryhmien valmentautujista on kuitenkin tyytyväisiä yksilövalmennuksen tasoon työpajalla. Tulosten perusteella voi silti pohtia, tulisiko yli 29-vuotiaiden yksilövalmennukseen panostaa nykyistä enemmän. Toisaalta Sovarin tulosten perusteella yli 29-vuotiaat eivät koe tarvitsevänsä aivan niin paljon tukea kuin nuoret. Yli 29-vuotiaat näyttävät myös saavan enemmän tukea ryhmästä ja nuoret puolestaan valmentajilta, erityisesti yksilövalmennuksesta.

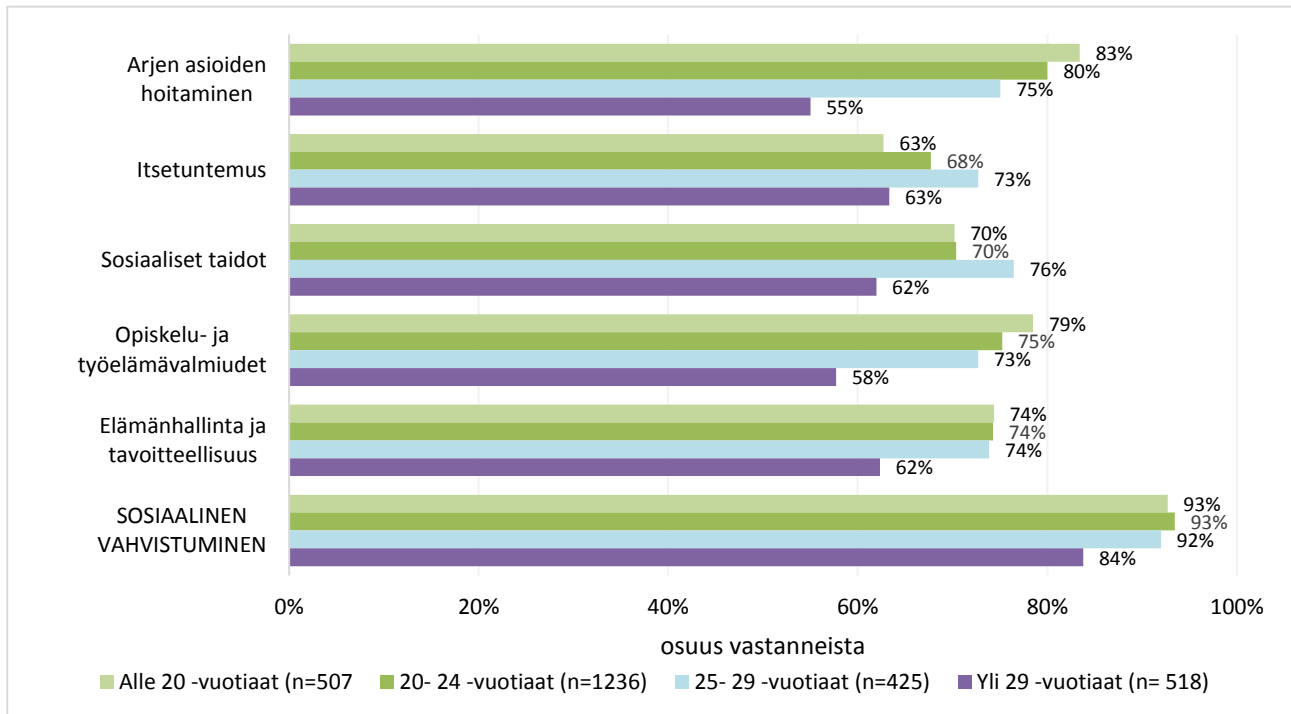
Yhteisöllisyyden ja työvalmennuksen osalta erot ikäryhmien tyytyväisyydessä ovat hieman pienemmät kuin edellä mainituilla osa-alueilla. Kaikki ikäryhmät kokevat kuitenkin yhteishengen valmentautujien kesken ja työvalmennuksesta saadun tuen hyväksi.

- Yli 29-vuotiaat valmentautajat kokevat itsensä työpajaryhmässään nuoria valmentautujia yleisemmin tärkeäksi. Mahdollisesti tähän vaikuttaa se, että aikuiset valmentautajat voivat olla nuorempien apuna työtehtävissä ja hyödyntää näin aikaisempaa työkokemustaan muiden hyväksi. Yli 29-vuotiaat kokevat nuoria yleisemmin myös saavansa työpajaryhmältä vertaistukea ja arvioivat yhteishengen hyväksi. Voi pohtia, vaikuttaako tähän esimerkiksi se, että aikuiset ovat nuoria keskimäärin yleisemmin palkkatuella ja osallistuvat työpajatoimintaan sen puitteissa 5 pv/viikko, jolloin ryhmään kuulumisen ja yhteishengen syntyminen saattaa olla helpompaa, kuin vaikkapa starttivalmennuksessa muutamana päivänä viikossa muutaman tunnin ajan osallistuvalla nuorella.

Valmentautujien *sosiaalinen vahvistuminen* vaihtelee osittain iän mukaan: sosiaalinen vahvistuminen on arjen asioiden hoitamisessa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa yleisintä alle 20-vuotiailla valmentautujilla ja vähenee ikäryhmittäin (kuvio 6).

Itsetuntemuksen vahvistumisessa ei ole selkeää iän mukaista vaihtelua, mutta sosiaalisten taitojen sekä elämänhallinnan ja tavoitteellisuuden vahvistumisessa nuoret ja aikuiset eroavat toisistaan: yli 29-vuotiaat kokevat nuoria vähemmän sosiaalista vahvistumista. Sama ero nähdään, kun tarkastellaan sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena.

Edellisvuoteen verrattuna ikäryhmien väliset erot ovat hieman kasvaneet. Etenkin yli 29-vuotiaiden arjen asioiden hoitamiseen sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksiin liittyvä sosiaalinen vahvistuminen on heikentynyt viime vuodesta. Kehittämistyön näkökulmasta voitaisiin tulkita, että yli 29-vuotiaiden valmentautujien sosiaalisen vahvistumisen tukemiseen olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota.

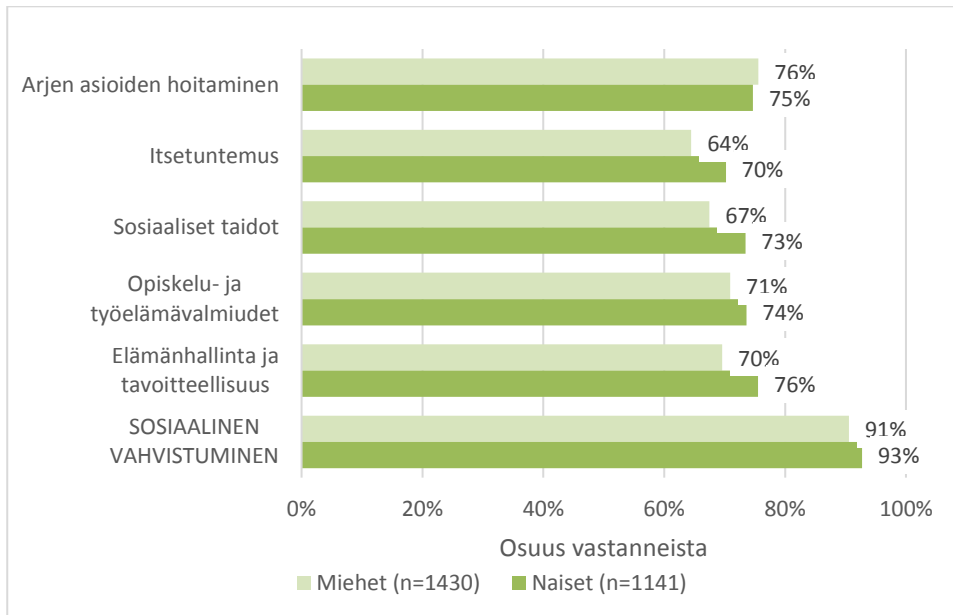
Kuvio 6. Valmentautujien kokemus sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana ikäryhmittäin.

Valmentautujien sukupuoli

Sukupuolten välillä on eroa tyytyväisyydessä työpajatoiminnan toteutukseen. Naiset ovat yleisesti hieman tyytyväisempiä työpajatoimintaan kuin miehet.

- Sukupuolten väliset erot ovat suurimmat suhteessa onnistumisen kokemusten saamiseen (asteikolla 1–5 miehiltä arvosana 4,3 ja naisilta 4,5), tehtävien valintaan vaikuttamiseen (miehiltä arvosana 4,0 ja naisilta 4,2), kokemuksissa vertaistuen saamisesta (miehiltä arvosana 3,9 ja naisilta 4,1) sekä tuessa mieltä painaviin asioihin (miehiltä arvosana 4,2 ja naisilta 4,4). Kaikissa näissä kysymyksissä miehet ovat olleet naisia vähemmän tyytyväisiä työpajan toimintaan ja sen tarjoamaan tukeen, ja erot ovat tilastollisesti merkitseviä.
- Tulosten mukaan naiset ovat myös hieman motivoituneempia osallistumaan työpajatoimintaan kuin miehet: halukkuus osallistua työpajatoimintaan saa miehiltä arvosanan 4,3 ja naisilta 4,5 (tilastollisesti merkitsevä ero).
- On huomioitava, että kyselyyn vastanneiden miesten koulutustausta poikkeaa jossain määrin naisten koulutuksesta: naisista 38 % (433) ja miehistä 42 % (599) oli suorittanut ammatillisen koulutuksen. Tämä voi heijastua työpajan tehtäviin asetettuihin odotuksiin ja näin myös tyytyväisyystasoon.
- Tulosten pohjalta voi kuitenkin pohtia, olisiko valmennuksessa tarpeen kiinnittää erityistä huomiota miesten tukemiseen heidän mieltään painavissa asioissa sekä työpajatoiminnassa yleisesti miesten onnistumisen kokemusten vahvistamiseen ja vertaistuen saamiseen työpajaryhmältä.

Myös valmentautujien kokemassa *sosiaalisessa vahvistumisessa* työpajajakson aikana on eroja sukupuolten välillä (kuvio 7). Niin miehet kuin naisetkin kokevat yhtä yleisesti edistymistä arjenhallinnassa työpajajakson aikana. Naiset kuitenkin kokevat miehiä enemmän vahvistumista itsetuntemuksen, sosiaalisten taitojen ja elämännhallinnan osa-alueilla. Erot opiskelu- ja työelämävalmiuksien osalta eivät kuitenkaan ole suuret. Kokonaisuutena lähes yhtä suuri osa miehistä (91 %) ja naisista (93 %) on kokenut ainakin jossakin asiassa myönteistä muutosta työpajajakson aikana.

Kuvio 7. Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana sukupuolen mukaan

Työpajajakson kesto

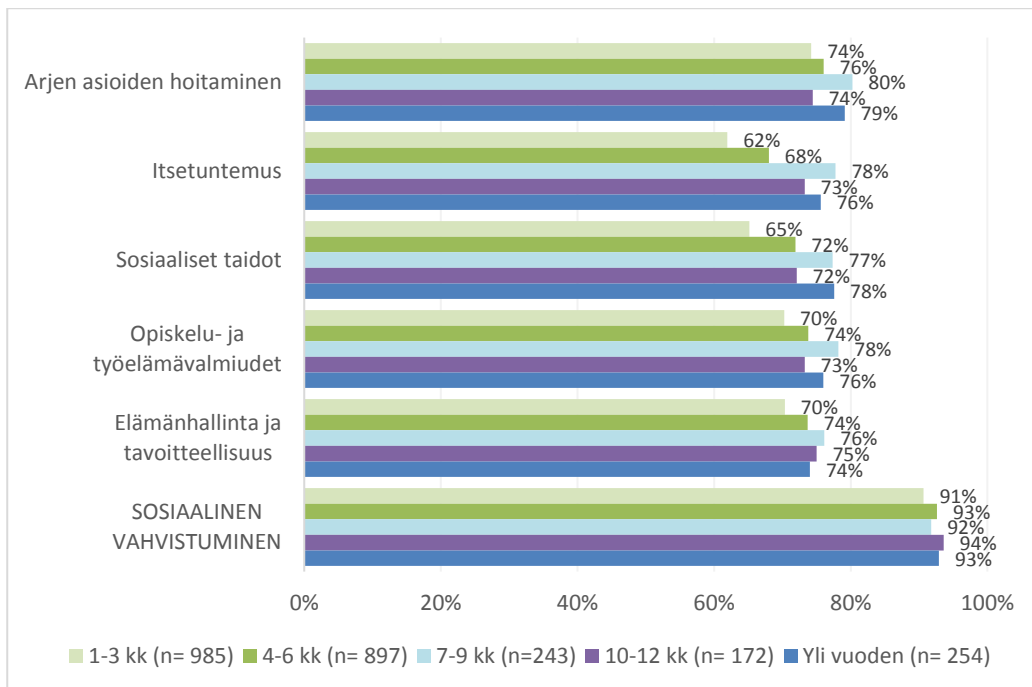
Työpajajakson kesto vastaamisajankohtana osoittaa, että keskimäärin tyytyväisimpiä työpajatoiminnan *to-teutukseen* ovat 7–9 kuukautta työpajalla olleet. Alle kuukauden sekä 1–3 kuukautta työpajalla olleet ovat muita keskimäärin vähemmän tyytyväisiä. Toisaalta myös yli vuoden työpajalla olleet ovat keskimäärin vähemmän tyytyväisiä kuin 7–9 kuukautta työpajalla olleet. Tämä näkyy esimerkiksi työpajatoiminnan kokonaisarvioissa: alle kuukauden työpajalla olleet antoivat asteikolla 1–5 työpajatoiminnan kokonaisarvioksi 4,1, 1–3 kuukautta työpajalla olleet 4,2, 4–6 kuukautta työpajalla olleet 4,3, 7–9 kuukautta työpajalla olleet 4,4, 10–12 kuukautta työpajalla olleet 4,3 ja yli vuoden työpajalla olleet 4,3.

Työpajajakson keston liittyvien tulosten perusteella voidaan tulkita, että ainakaan lyhimmat, alle kuukauden tai 1–3 kk jaksot eivät tue valmentautujia parhaimmalla tavalla, vaan parhaimmat tulokset saavutetaan tätä pidemmällä jaksolla. Toisaalta voi myös pohtia valmentautujien lähtötilanteen ja tarpeiden vaikutusta: yli vuoden työpajalla olleet tarvitsevat usein vahvaa ja monialaista tukea elämäntilanteensa kohentamiseksi.

Heikoimpia 3,7–3,9 keskiarvoja on saatu ainoastaan tehtävien, osallisuuden ja yhteisöllisyyden alueilla – eniten alle kuukauden työpajalla olleilta sekä jonkin verran 1–3 kuukautta tai yli vuoden työpajalla olleilta. Alle kuukauden työpajalla olleilta uusien taitojen oppiminen sai arvosanan 3,9, tehtävien valintaan vaikuttaminen alle 3,9 ja toiminnan suunnitteleminen yhdessä 3,9. Itsensä tärkeäksi työpajaryhmässä kokeminen sai alle kuukauden työpajalla olleilta 3,7, 1–3 kuukautta työpajalla olleilta 3,9 sekä yli vuoden työpajalla olleilta 3,9. Vertaistuen saaminen ryhmältä sai alle kuukauden työpajalla olleita 3,7, 1–3 kuukautta työpajalla olleilta 3,9, ja yli vuoden työpajalla olleilta 3,9.

Toisaalta kaikki valmentautijat antavat hyvät arviot työpajajakson kestosta riippumatta etenkin valmennukselle. Esimerkiksi kokemus, että työvalmentaja hyväksyy minut sellaisena kuin olen, on saanut kaikilta 4,5–4,6 keskiarvot. Samoin luottamus työpajan valmentajiin on saanut kaikilta 4,5–4,6 keskiarvot.

Työpajajakson kesto näkyy myös valmentautujien *sosiaalisen vahvistumisen* kokemuksessa (kuvio 8). Sosiaalista vahvistumista arjen asioiden hoitamisen, itsetuntemuksen, opiskelu- ja työelämävalmiuksien sekä elämänhallinnan ja tavoitteellisuuden osa-alueilla ovat kokeneet yleisimmin 7–9 kuukautta työpajalla olleet. Toisaalta etenkin arjen asioiden hoitamisessa tapahtuu kohentumista jo 1–3 kuukauden jaksolla. Myös opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä elämänhallintaa ja tavoitteellisuutta on vahvistettu jo 1–3 kuukauden aikana. Näyttää siltä, että työpajatoiminnan käynnistyessä valmentautijat yleensä ryhdistäytyvät nopeasti, mikä näkyy varsinkin arjen asioiden hallinnan kohentumisena jo ensimmäisten kuukausien aikana. Itsetuntemuksen ja sosiaalisten taitojen vahvistumista puolestaan koetaan keskimäärin yleisemmin tätä pidemmällä jaksolla. Erot työpajajakson keston liittyen eivät ole suuria tarkasteltaessa sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena: 91–93 % kaikista valmentautujista ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista jollain osa-alueella.

Kuvio 8. Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana työpajajakson keston mukaan.

On huomioitava, että edellä kuvatut tulokset työpajatoiminnan kestosta eivät perustu samojen valmentautujien pitkittäisseurantaan vuoden aikajänteellä, vaan eri valmentautujien saavuttamaan sosiaalisen vahvistumisen asteeseen erimittaisten valmennusjaksojen aikana. Valmentautujien elämäntilanne ja muut taustatekijät vaihtelevat työpajajakson keston mukaan, joten ryhmät eivät ole aivan vertailukelpoisia keskenään.

Käyntitiheys työpajalla

Myös valmentautujien **käyntitiheys työpajalla** heijastuu työpajatoiminnan *toteutuksen* Sovari-tuloksiin. Tyytyväisyys työpajatoiminnan tehtäviin vaihtelee valmentautujien kesken sen mukaan, kuinka monena päivänä viikossa he käyvät työpajalla. 4–5 kertaa viikossa työpajalla käyvät valmentautujat ovat keskimäärin tyytyväisempiä työpajatoimintaan kuin 1–3 kertaa viikossa työpajalla käyvät. Myös valmentautujien motivaatio osallistua työpajatoimintaan vaihtelee sen mukaan, kuinka usein he käyvät työpajalla: motivaatio on korkein niillä valmentautujilla, jotka käyvät työpajalla 5 kertaa viikossa.

Erot käyntitiheydessä ovat merkittäviä esimerkiksi työtehtävien tarjoamien onnistumisen kokemusten, uusien taitojen oppimisen ja töiden monipuolisuuden sekä yhteishengen, vertaistuen, itsensä tärkeäksi kokemisen ja mieltä painaviin asioihin saadun tuen kohdalla. On muistettava, että käyntitiheys työpajalla on sovittu valmentautujan elämäntilanteen ja tuen tarpeiden mukaan, ja hänen jaksamisensa vaikuttaa hänen mahdollisuuksiinsa osallistua työpajatoimintaan. Toisaalta käyntitiheys ei vaikuta tehtäviin vaikuttamiseen ja toiminnan yhteiseen suunnittelemiseen liittyvään tyytyväisyyteen. Se ei vaikuta myöskään kokemukseen valmentajien tasapuolisuudesta, valmentajia kohtaan tunnettavaan luottamukseen tai kokemukseen, että valmentaja hyväksyy sellaisena kuin on.

Käyntitiheys työpajalla näkyy *sosiaalisen vahvistumisen* kokemuksissa siten, että 3–5 kertaa viikossa työpajalla käyvät kokevat kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla vahvempaa edistymistä kuin työpajalla vain 1–2 kertaa käyvät. 3–5 kertaa viikossa työpajalla käyminen tukee siis sosiaalista vahvistumista selvästi paremmin kuin vain 1–2 kertaa viikossa työpajalla käyminen. Vahvinta edistymistä lähes joka osa-alueella ovat kokeneet 4 kertaa viikossa työpajalla käyvät. Tämä tulos voi liittyä siihen, että 4 kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on paljon sellaisia, joilla on toisaalta ollut vahva tarve sosiaaliselle vahvistumiselle, mutta toisaalta heidän jaksamisensa on kuitenkin kohtuullisen hyvää verrattuna 1–2 kertaa työpajalla käyviin. 5 kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on puolestaan niitä, joilla ei sosiaalisen vahvistumisen tarvetta ole ollut niin paljoa.

Nämä erot tulevat esille esimerkiksi itsetuntemuksen kohdalla seuraavasti: itsetuntemuksen vahvistumista on kokenut kerran viikossa työpajalla käyvistä 51 %, 2 kertaa työpajalla käyvistä 58 %, 3 kertaa käyvistä 65 %, neljä kertaa käyvistä 71 % ja viisi kertaa viikossa työpajalla käyvistä 69 %. Tarkasteltaessa sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena kuitenkin myös kerran työpajalla käyvistä 81 % on kokenut vähintään jonkin verran sosiaalista vahvistumista jonkin osa-alueen osalta.

Tässäkin on huomioitava, että eri valmentautujaryhmien kohdalla elämäntilanteet ja toiminnan tavoitteet ovat erilaisia. 1–2 kertaa viikossa työpajalla käyvien valmentautujien elämäntilanteet voivat olla haasteellisia ja merkittävää voi olla jo se, että valmentautuja saapuu työpajalle sovittuina päivinä. Työpajatoimintaan aktiivisesti osallistumisen myötä voidaan saavuttaa tuntuvampia tuloksia sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla.

Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan

Seuraavassa tarkastellaan valmentautujien kokemuksia työpajatoiminnasta sen mukaan, missä palvelussa he ovat olleet työpajalla. Tarkastelu sisältää työkokeilussa (N=1019), palkkatuella tai muussa työsuhteessa (N=267) sekä kuntouttavassa työtoiminnassa (N=1065) olleiden valmentautujien kokemusten vertailua työpajatoiminnan toteutuksesta ja sosiaalisesti vahvistavista vaikutuksista. Lisäksi tarkastellaan työpajan starttivalmennukseen osallistuneiden valmentautujien kokemuksia työpajatoiminnasta.

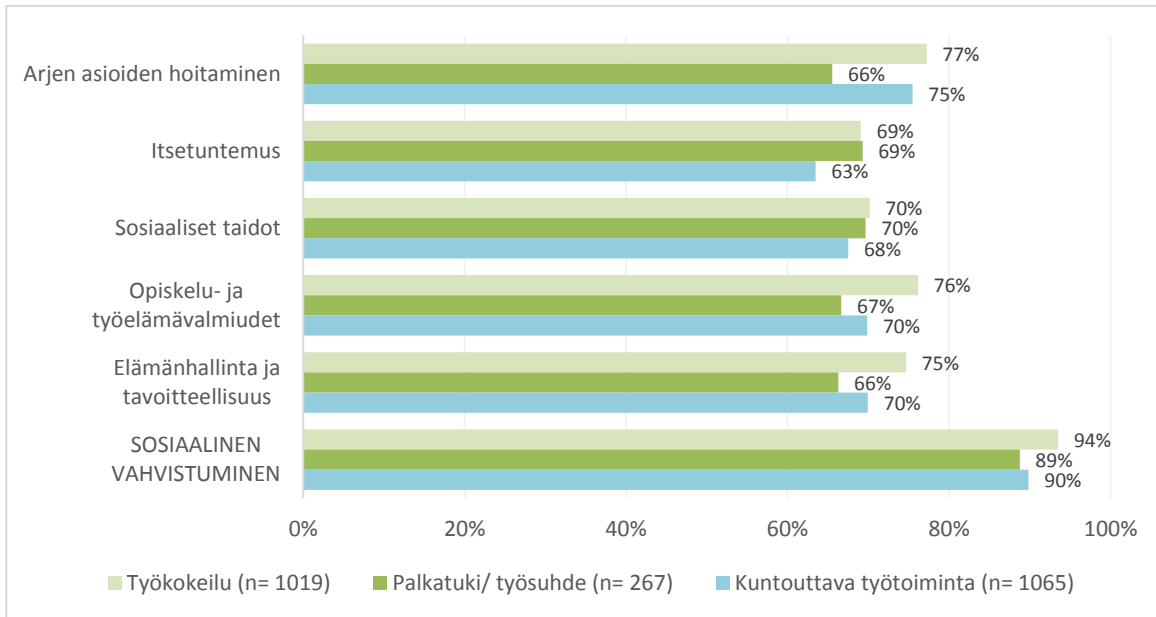
Työpajatoiminnan *toteutukseen* ovat tyytyväisimpiä työpajalla työkokeilussa sekä palkkatuella olleet. Parhaimmat arvosanat valmennuksesta antavat työkokeilussa olleet, mutta parhaimmat arvosanat työpajan tehtävistä ja yhteisöllisyydestä puolestaan palkkatuella olleet. Motivaatio osallistua työpajatoimintaan sai työkokeilussa olleilta asteikolla 1–5 arvosanan 4,4, palkkatuella olleilta 4,5 ja kuntouttavassa työkokeilussa olleilta 4,2.

Työkokeilussa olleet valmentautajat ovat kokeneet *sosiaalista vahvistumista* keskimäärin hieman vahvemmin kuin muissa palveluissa olleet valmentautajat. Palkkatuella tai työsuhteessa olleet ovat puolestaan kokeneet monella osa-alueella keskimäärin hieman vähemmän sosiaalista vahvistumista. Tähän vaikuttanee se, että jo heidän lähtötilanteensa on muita valmentautujaryhmiä vahvempi. Tuloksia tarkasteltaessa on tässäkin kohdin muistettava, että valmentautujien tarpeet ja tavoitteet ovat vaikuttaneet palveluun, jossa he ovat olleet, ja toisaalta kussakin palvelussa painottuvat niiden omat sisällöt ja tavoitteet. Kokonaisuudessaan sosiaalista vahvistumista on kokenut 94 % työkokeilussa olleista, 90 % kuntouttavassa työtoiminnassa olleista ja 89 % palkkatuella työskennelleistä (kuviokuva 9).

Työpajalla **työkokeilussa** olleisiin valmentautujat ovat kokeneet sosiaalisen vahvistumisen edistysaskelia etenkin arjen asioiden hoitamisessa (77 % vastaajista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (76 % vastaajista) sekä elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (75 % vastaajista) (kuviokuva 9). Verrattuna muissa palveluissa olleisiin valmentautujiin työkokeilussa olleet valmentautajat ovat erityisen tyytyväisiä esimerkiksi työtehtävissä saatuun ohjaukseen ja antaneet sille arvosanan 4,5 (palkkatuella ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 4,4) sekä jatkosuunnitelmiin saatuun tukeen ja antaneet sille arvosanan 4,4 (palkkatuella olleet 4,2 ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 4,3).

Verrattuna muissa palveluissa olleisiin valmentautujiin **palkkatuella tai työsuhteessa työskennelleet valmentautajat** ovat erityisen tyytyväisiä työtehtävien tarjoamiin onnistumisen kokemuksiin ja ovat antaneet sille arvosanan 4,5 (työkokeilussa olleet 4,4 ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 4,2), työtehtävien monipuolisuuteen arvosanalla 4,3 (työkokeilussa olleet 4,2 ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 3,9) sekä ryhmän hyvään yhteishengen arvosanalla 4,6 (työkokeilussa olleet 4,5 ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 4,3). Tyytyväisyyserot ovat kaikista suurimmat itsensä tärkeäksi työpajaryhmässä kokemisen osalta: palkkatuella olleet antoivat sille arvosanan 4,3, työkokeilussa olleet 4,1 ja kuntouttavassa työkokeilussa olleet 3,8. Palkkatuella olleet valmentautajat ovat antaneet muita heikompia arvioita jatkosuunnitelmiin saadulle tuelle arvosanalla 4,2 (työkokeilussa olleet 4,4 ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet 4,3). Tämä voi olla yksi valmennuksen kehittämiskohteista – tosin palkkatuella olleissa on myös niitä, jotka eivät koe yhtä vahvoja tukitarpeita kuin muut valmentautajat.

Vaikka palkkatuella olleet valmentautajat ovat kokeneet sosiaalisen vahvistumisen edistysaskelia monella osa-alueella keskimäärin hieman vähemmän tai yhtä paljon kuin muissa palveluissa olleet, on työpajatoiminnassa tuettu varsin hyvin heidänkin itsetuntemustaan ja sosiaalisia taitojaan (kuviokuva 9). 69 % palkkatuella olevista kokee itsetuntemuksensa vahvistuneen ja 70 % sosiaalisten taitojensa kohentuneen.

Kuvio 9. Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana työpajapalvelun mukaan.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat antavat työpajatoiminnan toteutukselle keskimäärin muita hieman heikompia arvioita tehtävistä, yhteisöllisyydestä ja työvalmennuksesta. Osallisuus sekä yksilövalmennus ja henkilökohtainen tuki saavat kuitenkin kuntouttavassa työtoiminnassa olleilta yhtä hyvät tai lähes yhtä arviot kuin muiltakin. Heikoimmat arviot kuntouttavassa työtoiminnassa olleilta ja suurimmat erot muihin valmentautujaryhmiin verrattuna löytyvät tyytyväisyydestä työtehtäviin sekä etenkin itsensä tärkeäksi työpajaryhmässä kokemiseen ja vertaistuen saamiseen.

Koska kuntouttavassa työtoiminnassa olleet eivät koe itseään työpajaryhmässä yhtä tärkeäksi kuin muut valmentautijat ja vertaistuen saaminen on heillä keskimääräistä vähäisempää, voi pohtia, miten kuntouttavassa työtoiminnassa olevien yhteisöllisyyden kokemuksia voitaisiin tukea vielä nykyistä vahvemmin. Olennaista kuitenkin on, että kuntouttavassa työtoiminnassa olleet luottavat työpajan valmentajiin sekä saavat tukea mieltään painaviin asioihin ja tulevaisuuden suunnitelmiin suunnilleen samassa määrin kuin muutkin valmentautijat.

Sovarin tulosten perusteella voidaan myös todeta, että työpajatoiminnassa tuetaan hyvin kuntouttavassa työtoiminnassa olevien sosiaalista vahvistumista. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista erityisesti arjen asioiden hallinnassa (75 % vastaajista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissaan (70 %) sekä elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (70 %)(kuvio 9).

Starttivalmennuksen⁴ asiakkaat (N=358) ovat erityisen tyytyväisiä työpajalla toteutettuun valmennukseen. Starttivalmennuksessa olleet antavat muita valmentautujia heikompia arvioita työpajan tehtäville, mutta he ovat muita tyytyväisempiä etenkin yksilövalmennukseen ja henkilökohtaiseen tukeen (kaikki seuraavassa kuvatut erot ovat tilastollisesti merkitseviä).

Starttivalmennuksessa olleet ovat muita valmentautujia vähemmän tyytyväisiä työpajalta saamaansa vertaistukeen: starttivalmennuksessa olleet antavat sille arvosanan 3,8 ja muut 4,0 asteikolla 1–5. Starttivalmennukseen osallistuneiden on myös keskimääräistä hieman vaikeampaa tuntea itsensä tärkeäksi ryhmässä.

⁴ Starttivalmennuksesta tarkemmin, ks. <https://www.tpy.fi/kehittaminen/sosiaalinen-kuntoutus/>

Nämä tulokset liittyvät starttivalmennuksessa olevien pulmallisiin elämäntilanteisiin ja ryhmässä toimimisen haasteisiin. Starttivalmennuksessa olleet kuitenkin kokevat työpajan yhteishengen yhtä hyväksi kuin muutkin valmentautajat.

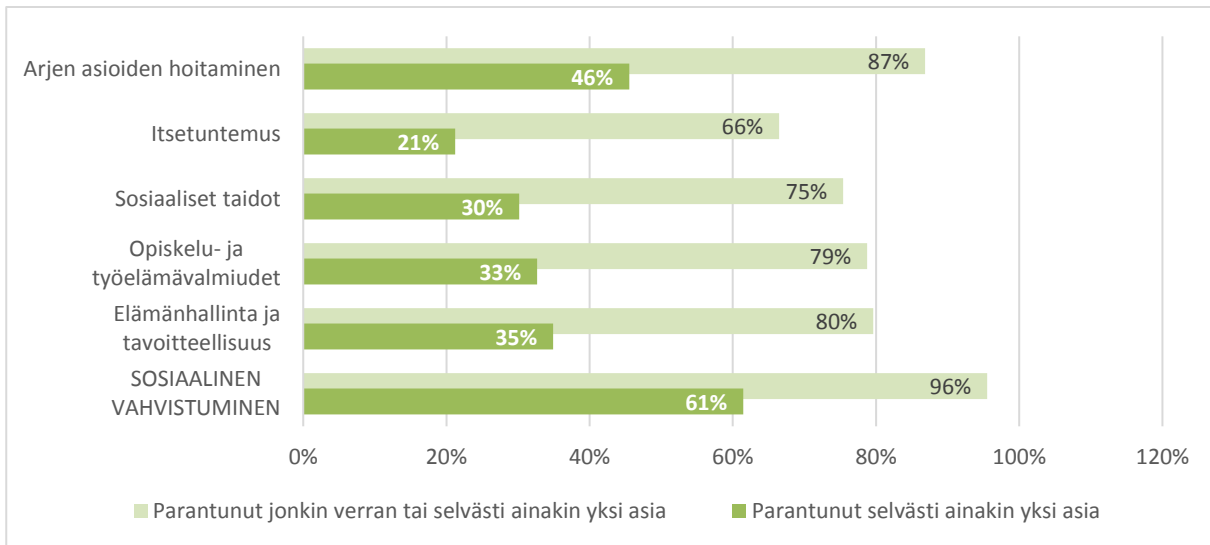
Tehtävien tarjoamat onnistumisen kokemukset saavat starttivalmennuksessa olleilta arvosanan 4,2 ja muilta 4,4. Uusien taitojen oppiminen saa starttivalmennuksessa olleilta arvosanan 3,9 ja muilta 4,2 ja tehtävien monipuolisuus starttivalmennuksessa olleilta 3,9 ja muilta 4,1. Tehtäviin liittyvä vähäisempi tyytyväisyys ja yksilövalmennuksen vahvat arviot selittyvät starttivalmennuksen luonteella ja toiminnan tarkoituksella: starttivalmennuksessa painopiste on kokonaisvaltaisessa valmennuksessa sekä toimintakyvyn kartoittamisessa ja arjen taitojen ja elämänhallinnan tukemisessa, ei niinkään ammatillisten taitojen kerryttämisessä.

Sovari-tulosten mukaan starttivalmennuksessa on panostettu erityisen hyvin toiminnan suunnitteluun yhdessä: starttivalmennuksessa suunnitellaan toimintaa vahvemmin yhteistyössä valmentautujien kanssa kuin muissa työpajaryhmissä. Starttivalmennuksessa olleilta sekä työvalmennus että etenkin yksilövalmennus saa erinomaista palautetta, ja starttivalmennuksessa olleet ovat muita valmentautujia tyytyväisempiä työpajan tarjoamaan valmennukseen.

- Osallisuuden osalta toiminnan yhteiselle suunnittelulle starttivalmennuksessa olleet antavat arvosanan 4,3 ja muut 4,1.
- Yksilövalmennuksen osalta käytännön asioiden järjestämiseen tarjottava tuki saa starttivalmennuksessa olleilta arvosanan 4,6 ja muilta 4,4, mieltä painaviin asioihin tarjottava tuki saa starttivalmennuksessa olleilta arvosanan 4,4 ja muilta 4,2 ja jatkosuunnitelmien tuki saa starttivalmennuksessa olleilta arvosanan 4,5 ja muilta 4,3.

Starttivalmennukseen osallistuneista valmentautujista jopa 96 % on kokenut *sosiaalista vahvistumista* vähintään jonkin verran ja 61 % selvästi työpajajakson aikana (kuviot 10). Myönteisiä muutoksia on koettu samanaikaisesti monissa asioissa, erityisesti arjen asioiden hoitamisessa, elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa. Starttivalmennuksessa olleet ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista muita valmentautujia keskimäärin enemmän arjen asioiden hoitamisen sekä elämänhallinnan kohentumisessa. Koska starttivalmennukseen osallistuvilla on tyypillisesti muita valmentautujia haasteellisemmat elämäntilanteet ja vahvemmat tuen tarpeet, on tämä varsin hyvä tulos starttivalmennukselle. Voidaan tulkita, että tältä osin starttivalmennuksessa vastataan tarpeisiin ja toiminta täyttää sille asetetut tavoitteet.

Selvimmät edistysaskeleet starttivalmennuksessa olleet ovat kokeneet arjen asioiden hoitamisessa: 87 % on kokenut arjenhallintansa kohentuneen vähintään jonkin verran ja 46 % selvästi työpajajakson aikana. Myös elämänhallintaa on tuettu hyvin: 80 % on kokenut elämänhallintansa ja tavoitteellisuutensa vahvistuneen vähintään jonkin verran ja 46 % selvästi työpajajakson aikana. Heillä on siis vahvistunut tunne siitä, että he voivat itse vaikuttaa elämänsä kulkuun ja selviytyä ongelmatilanteista. Opiskelu- ja työelämävalmiudet ovat kohentuneet myös selvästi: 79 % on kokenut niiden vahvistuneen vähintään jonkin verran ja 33 % selvästi työpajajakson aikana.

Kuvio 10. Starttivalmennukseen osallistuneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana (N=358).

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista

Sovari-kyselyssä valmentautujia pyydetään kertomaan omin sanoin, mitä myönteistä työpajajakso on heille antanut sekä millaisia huonoja kokemuksia työpajatoimintaan on mahdollisesti liittynyt ja miten työpajan toimintaa voisi kehittää.

Myönteisten kokemusten avoimet vastaukset koottiin yhteen ilman tunnistetietoja, ja tätä aineistoa kertyi yhteensä 66 sivua. Vastauksissa valmentautajat ovat kuvanneet laaja-alaisesti sosiaalisen vahvistumisen kokemuksiaan työpajatoiminnassa.

- ❖ Kerro omin sanoin, mitä hyvää työpajajakso on sinulle antanut?

Esimerkiksi seuraavissa valmentautujien vastauksissa tulee esille **arjenhallintaan** liittyvää myönteistä kehitystä:

- *Herään nykyään aamulla joka päivä samaan aikaan ja jaksan lähteä kodin ulkopuolelle. Jakso on tuonut itsetuottamusta niin, että kykenen ja olen tyytyväinen, kun tapaan ihmisiä virastojen ja instituutioiden ulkopuolella. Päivät eivät enää sulaudu yhteen, vaan joka päivällä on edes jotain merkitystä.*
- *Olen oppinut uusia taitoja ja sitä kautta elämä on helpottunut huomattavasti, kun osaa tehdä ruokaa ja selviää arjesta sillä tavalla.*
- *Saanut unirytmim kohdalleen ja motivoinut tekemään enemmän asioita.*
- *Säännöllisemmän päivärytmim*
- *Arkirytmim palautunut itsetunto kohonnut, päihteiden käyttö vähentynyt.*
- *Rytmin palautumisen. Ei enää tule valvottua aamu 8 ja mentyä nukkumaan, kun muut heräävät töihin. Ja myös oma-aloitteisuutta ja uskoa siihen mitä osaan.*

Itsetuntemuksen ja itsetunnon koheneminen tulevat esille muun muassa seuraavissa valmentautujien kuvauksissa. Itsetunnon vahvistuminen kytkeytyy monen valmentautujan kohdalla rohkeuteen sosiaalisissa tilanteissa. Itsetuntemuksen vahvistuminen puolestaan liittyy omien vahvuuksien ja sitä kautta oman alan löytämiseen:

- *Olen saanut tehdä matkaa itseeni ja huomata itsessäni paljon erilaisia hyviä ominaisuuksia.*
- *Itsetuottamus on lisääntynyt. On ollut mukava tutustua uusiin ihmisiin ja olla osa työyhteisöä oltuani sairauslomalla ja työttömänä tätä aiemmin.*
- *Olen saanut uusia hyviä ystäviä. Itsetunto on kohonnut. Oma-aloitteisuus ja rohkeus ovat lisääntyneet.*
- *Rohkeutta ja itsevarmuutta.*
- *Olen huomannut olevani hyvä työssä mitä teen.*
- *Uusia kokemuksia ja ymmärtänyt, että mulla on myös muita taitoja, kuin mitä ennen luulin.*
- *Löysin oman alan josta olen kiinnostunut*

Sosiaalisten taitojen vahvistuminen sekä rohkeus olla oma itsensä ja tuoda esille omia näkemyksiä tulevat esille muun muassa seuraavissa valmentautujien kuvaamissa kokemuksissa:

- *Olen oppinut sosiaalisemmaksi toimiessani päivittäin erilaisten ihmisten kanssa ja päässyt myös työrytmiin kiinni pitkän ajan jälkeen.*
- *Olen saanut rohkeutta tuoda omia mielipiteitäni esille ja olen itsevarmempi.*
- *Muiden pajalaisten kanssa toimiminen on kohentanut vuorovaikutustaitojani ja laskenut kynnystä vieraammille ihmisille puhumiseen.*
- *Työpajajakso on antanut minulle valmiutta työskennellä enemmän ryhmässä. Ennen toimin paremmin, kun sain työskennellä yksin. Nykyään tuntuu, että tilanne olisi muuttunut päinvastoin.*

- Hyvän ympäristön olla ja toimia, tukea, ihmissuhteita ja ihmissuhdetaitojen oppimista, kokemusta miten ihmiset toimivat, rohkeutta olla rehellinen ikävistäkin asioista, erilaisia vaihtoehtoja, rutiinia ja mielenkiintoista tekemistä, ja vielä monta muutakin asiaa, mitä en osaa tässä muistaa tai ilmaista.
- Luottamus muihin ihmisiin kasvanut ja tuonut todella paljon sosiaalisuutta takaisin minulle.
- Olen rohkaistunut hieman. Uskallan puhua muille helpommin.
- Työpajajakso antoi hyvän ensikokemuksen työelämään ja lisää varmuutta tulevia työkokeiluja/työpaikkoja varten. Opin olemaan oma-aloitteisempi ja toimimaan paremmin ryhmässä.
- Aamuhieräminen on vähän helpottunut ja saanu rohkeutta hoitaa asioita puhelimesta ja kasvotusten.
- Omien mielipiteiden ja ajatusten jakaminen helpottunut. Saanut rohkeutta yrittää hiukan uusia asioita. Sosiaalinen kanssakäynti helpottunut.
- Opin tulemaan muiden kanssa paremmin toimeen ja kuulumaan ryhmään muutenkin kuin hiljaisena sivustakatojana. Uskallan tuoda enemmän mielipiteitäni esille ja jutella vieraammillekin ihmisille. Myös raha-asioissa ja asuntoasioissa on huomattava parannus startin jälkeen.

Valmentautujat ovat kuvanneet myös **opiskelu- ja työelämävalmiuksiensa** parantumista sekä opiskeluun tai työelämään liittyvien suunnitelmien selkeytymistä työpajajakson aikana:

- Tiedän mitä työtä haluan tehdä tulevaisuudessa.
- Hyvä. Sain vihdoinkin peruskoulun valmiiksi. Kiitos siitä pajalle!
- Havainnon siitä, että kykenen keittiötöihin ja että selkävaiivani kestää keittiötöitä.
- Ymmärrän, että voin mennä työharjoittelujaksolle vanhusten palvelutalolle.
- Hain opiskelemaan.
- Oon saanu nostettuu arvosanojani ja suorittanut hygienia- ja ensiapukortit.
- Olen saanut tulevaisuuteni selemmäksi, tiedän mihin jatkokoulutukseen haen ja minkä ammatin haluan.
- Antanut uutta voimaa lähteä opiskelemaan alaa mikä kiinnostaa. Olen saanut uusia ystäviä, joka on aina hyvä asia jatkonkin kannalta, että on ystäviä tältäkin ajalta.
- Työkunnan parantuminen. Valmius fyysiseen työhön parantunut,
- Olen oppinut perus asioita autoista ja metallinkäsittelytaidoista. Olen motivoitunut opiskelemaan alaa.
- Olen oppinut paljon uusia asioita ja tiedän, että haluan tehdä kokin työtä.
- Työpajajakso on antanut innoitusta kyseisen alan tehtäviä sisältävien opiskeluiden aloittamiseen ja alan työnhakuun.
- Minulla on pitkästä aikaa selvä suunnitelma ja pidän kyseisestä suunnitelmasta todella paljon. Olen löytänyt itsestäni uusia, hyviä puolia ja uskon itseäni taas entistä enemmän. Ylipäätään työpaja ja työpajavalmentajani on avannut minulle paljon uusia ovia.

Vahvistunutta **elämänhallintaa** ja tulevaisuuden suunnitelmia valmentautujat kuvaavat muun muassa seuraavasti. Valmentautujien kuvauksissa tulee esille luottamuksen vahvistumista omiin kykyihin ja tavoitteiden saavuttamiseen sekä hyvin laaja-alaista sosiaalista vahvistumista:

- Olen saanut tukea ja huomiota asioissa, johon en ole tottunut saamaan apua. Uskon pärjääväni nyt paremmin, ja olen löytänyt suunnan, mitä kohti haluan mennä. Uskon, että minulla on kykyjä.
- Tunnen, että voin päästä elämässä pitkälle.
- Työpajajakso on antanut minulle itseluottamusta omiin kykyihini ja oman elämäni kulkuun. Mukava yhteishenki on kulkenut mukana koko pajajakson. Olen myöskin saanut uniryhtiini järjestystä, uusia ovia on avautunut pajajakson myötä.
- Olen saanut juuri sen toipumisajan mitä tarvitsin henkisesti erittäin rankan työsuhteen jälkeen. Olen saanut tehdä asioita mistä oikeasti nautin ja oppinut uutta. Nyt on ruvennut tuntumaan siltä, että olisin valmis pa-

laamaan työelämään pikkuhiljaa ja odotankin että saisin työpaikan syksyllä. Vuoden päästä aion hakea opiskelemaan ja pajalta olen saanut siihen itsevarmuutta ja ajatukseni ovat selkeytyneet koulun suhteen mihin aion hakea.

- 6 kk sitten, kun tulin pajalle olin ns. umpikujassa. Tiesin haluavani vaihtaa alaa ja että ala tulee olla luovaa tekemistä, ja pajajakson aikana nämä suunnitelmat ovat selkeytyneet ja nyt on uusi suunta johon tähdätä. Olen myös saanut paljon hyviä ystäviä ja päivät pajalla ovat olleet pelkkää iloa.
- Pajajakso oli minun kohdallani nopein nousu aikoihin, 6 kk aikana ahdistukseni lähes poistui, opin käsittelemään asioita eri kulmasta, rohkaistuin isolla harppauksella niin, että sain oppisopimuspaikan liiketalouden perustutkintoon, vaikkei aiemmin ollut tietoa, mitä haluaisin opiskella. Opin sen, että asioita on normaalia jännittävä, ja asiat järjestyy, jos niihin on itse valmis panostamaan.
- Olen saanut paljon hyvää irti paja jaksostani, ja voin hyvin mielin sanoa, etten olisi yhtä hyvässä asemassa ilman pajalle tuloa. Olen saanut paljon apua tulevaisuuden tavoitteiden ja suunnitelmien selkeyttämisessä pajan ohjaajilta, omalta ohjaajalta sekä erityisopettaja X X:ltä (joka käy pajalla ajoittain). Tunnen että minulla on nyt selkeä suunnitelma tulevaisuudelleni sekä sen toteuttamiselle. Tiedän mihin suuntaan pyrin sekä työllistymisen että koulutuksen kannalta. Olen myös saanut apua yleisesti itsetuntoni kannalta sekä terveyteni kannalta. Koska olen pystynyt tulemaan pajalle säännöllisesti, sen sijaan että olisin lojunut kotona, tunnen oloni pirteämmäksi ja varmemmaksi. Kun ennen pajaa olin ollut pidemmän ajan (noin 6 kk) kotona työttömänä, tuntui kynnyksellä uutta tai läheistä työnantaja yms. aika korkealta kynnykseltä. Nyt tunnen että itsevarmuuteni on taas vahvistunut eikä idea esim. ammattikorkeaan hakemisesta tai muuhun toimintaan hakemisesta tunnut niin pelottavalta.
- No pelastanut osaltaan elämäni. Ei sen kummempaa=) Eli kaikki vaan!! KIITOS!! <3
- Paljon jokaisella eri osa-alueella. Pelkästään rutiinin saaminen elämään on helpottanut hurjasti. Ennen paja jaksoa tuntui tyhjältä, toivottomalta sekä ahdisti monet tulevaisuuden mukana tulevat haasteet ja asiat. Pajan jälkeen olen huomannut selvän parannuksen melkein kaikessa, osaan käsitellä sekä motivoida itseäni paremmin nykyään.

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista

Valmentautujien kuvaukset siitä, millaisia huonoja kokemuksia työpajatoimintaan on mahdollisesti liittynyt ja miten työpajan toimintaa voisi kehittää, koottiin yhteen ilman tunnistetietoja. Aineistoa kertyi yhteensä 48 sivua.

Aineistosta nousi esille kahdeksan keskeistä teemaa: niihin liittyvät vastaukset toistuivat selkeästi läpi aineiston. Ylivoimaisesti yleisin vastaus oli, **ettei vastaajalla ole mitään huonoja kokemuksia työpajalta, eikä hän koe toiminnassa mitään kehitettävää**. Eli myös tässä kysymyksessä, vaikka ikäviä kokemuksia ja kehittämistarpeita nimenomaisesti pyydettiin nimeämään, työpajatoiminta sai vastaajilta varsin hyvää palautetta.

- ❖ Kerro omin sanoin, mitä huonoja kokemuksia työpajajaksoon on mahdollisesti liittynyt ja miten työpajan toimintaa voitaisiin parantaa?
  - Ei ole huonoja kokemuksia, ja saisi kestää esim. nämä työkokeilut paljon kauemmin.
  - Ei ole mitään paha sanottavana, kaikki on ollu todella jees
  - Ei huonoja kokemuksia, hyvä työpaja mielestäni.
  - En ole tämän 6 kk aikana saanut yhtään huonoja kokemuksia, pelkkää hyvää!

- *Paja on hyvä tällaisena, saa paljon apua ja pystyy kertomaan luottamuksella huolet ja niissä autetaa.*
- *En näe mitään huonoa. Loistavaa, että tällainen toiminta on mahdollista.*

Yleinen vastaus liittyi myös työpajan tehtäviin: **töitä ja tehtäviä voisi olla enemmän, ja osan mielestä ne saisivat olla monipuolisempia:**

- *Välillä käynyt aika liian pitkäksi / ei ole ollut tarpeeksi hommia.*
- *Ainut huono kokemus on ollut se, että kyseinen työpaja on ollut lyhyt päivärytmiltään ja tekeminen on ollut samaa.*
- *Enemmän tehtävää saisi olla.*
- *Eniten harmitti se, että meillä ei ollut tarpeeksi keikkoja.*
- *Välillä liian vähän hommia ja vaikea sanoa, että miten asiaa parantaa, joskus on enemmän hommia, joskus vähemmän, niin se vain menee.*

Moni nosti esille, että **oma jaksaminen psyykkisten haasteiden vuoksi on ollut välillä vaikeaa**. Tämä kuvastaa työpajatoiminnan kohderyhmää: monella valmentautujalla on mielenterveyteen liittyviä haasteita ja merkittäviä puutteita arjenhallinnassaan. Monessa vastauksessa viitattiin kuitenkin myös työpajan tarjoamaan tukeen.

- *Pajatoiminnassa en koe olleen mitään vikaa. Päinvastoin. Mutta omassa elämässä on hankala vaihe, joka vaikeutti huomattavasti jaksamista. Koen kuitenkin saaneeni tukea ja ymmärrystä.*
- *Oman jännityksen siedättäminen on välillä haastavaa ja voimia vievää.*
- *Huonoja kokemuksia lähinnä henkisellä tasolla on ollut itselläni ja ne ovat vaikuttaneet työpajalla olemiseeni siinä mielessä, että en ole kyennyt välttämättä aina tekemään sataprosenttisesti minulle annettuja tehtäviä, koska muut asiat ovat olleet mielessä. Ei sikäli mitään valittamista, työpajan toiminta on ollut tähän mennessä parasta.*
- *Jos erimielisyyttä on esiintynyt, ne on hoidettu hyvässä hengessä kuntoon. Raskaiden päivien kanssa on saanut tukea ja kannustusta.*
- *Alussa jaksamisen kanssa ongelmia, kun oli ollut kotona monta kuukautta tekemättä mitään. Työpaja on muuten ollut todella hyvää, eikä siinä mielessäni ole mitään parantamisen varaa.*
- *En osaa antaa ehdotuksia toiminnan parantamiseen. Huonona kokemuksena on ollut alkuvuoden masennuskausi jolloin koin ahdistusta isossa ryhmässä työskentelylle ja olisin halunnut vähentää hetkeksi päiviä, mutta siitäkin selvittiin ja taas näyttää valoisemmalta.*

Vaikka valmennustyö saa Sovarin perusteella keskimäärin erinomaiset arviot, monissa vastauksissa peräänkuulutettiin vielä vahvempaa ohjaukseen ja valmennukseen panostamista. On tietysti huomattava, että valmennusresurssit ja ohjauksellisuuden intensiteetti vaihtelevat työpajakohtaisesti. Osa vastaajista toivoisi enemmän ohjausta ja perehdytystä työtehtävissä – eli **enemmän työvalmennusta:**

- *Enemmän neuvontaa, jos ei hallitse tehtäviä*
- *Joissakin tilanteissa olisin kaivannut parempaa perehdytystä ja hieman lisää tukea työtehtävissä toimimiseen.*
- *Enempi neuvomista, siis auttamista, jos ei osaa.*
- *Joissakin tilanteissa olisin kaivannut parempaa perehdytystä ja hieman lisää tukea työtehtävissä toimimiseen.*

Osa puolestaan toivoi enemmän myös henkilökohtaista tukea ja ohjausta eli **enemmän yksilövalmennusta:**

- *Minulla ei ole mitään huonoa sanottavaa, mutta pajan toimintaa voisi parantaa, yksilökeskusteluja enemmän.*
- *Henkilökohtaista ohjausta enemmän ja mahdollisesti tulevaisuuden suunnittelua tai ainakin siitä keskustelua.*

- *Tavoitteet kuntoutuksen työtoiminnan jälkeen eivät ole kovinkaan selkeitä, ehkä asioita olisi pitänyt keskustella jo aiemmin ja avartaa enemmän mahdollisia vaihtoehtoja.*
- *Valmentajat voisivat auttaa nuoria työelämän, opiskelun, arjen jne. yksilöllisesti enemmän. Esim. seurata ja valmentaa nuoria enemmän työntouhussa, käydä välillä palautekeskusteluja jne.*
- *Enemmän aikaa puhua ohjaajien kanssa, mutta tämä vaatisi henkilöstön lisäyksen.*

Useissa vastauksissa toivottiin työpajalle **yleisesti lisää resursseja tai esimerkiksi parempia tiloja, laitteita tai materiaaleja:**

- *Toimitilat ovat vanhat ja vaatisivat kunnostusta.*
- *Huonot välineet rajoittavat toimintaa/tekemistä.*
- *Minulla ei ole huonoja kokemuksia työpajalta, kaikki on sujunut mainiosti. Työpajan toimintaa voisi parantaa siten, että kunta pistäisi enemmän rahaa tähän toimintaan.*
- *Budjettia voisi kasvattaa, että voisi sijoittaa uusiin laitteisiin, jotka helpottaisi, nopeuttaisi sekä kehittäisi työntekijöiden osaamista uudemmalla tekniikalla.*

Jonkin verran vastauksissa nostettiin esille myös **valmentautujien välisiä ristiriitailanteita, sekä yhteisiin sääntöihin ja niiden rikkomiseen liittyviä eriarvoisuuden kokemuksia.** Toisaalta tuotiin esille, että toiminnassa täytyy olla joustavuutta erilaisten elämäntilanteiden ja kunkin jaksamisen mukaan. Kokemus pelisääntöihin liittyvästä eriarvoisuudesta voikin paikoin juontua valmentautujien erilaisista sopimuksista tai yksilöllisesti mukautetusta toiminnasta. Toisaalta toivottiin selkeämpiä ja tasavertaisia pelisääntöjä.

- *Eri säännöt eri pajojen kesken ovat aiheuttaneet välillä hämminkiä.*
- *Työpajalla on ehkä hieman turhan rento meno. Jotkut ilmestyvät töihin omien sääntöjensä mukaisesti ja myös lähtevät samoin. Toiset ravaavat tupakkatauoilla pari kertaa tunnin aikana. Meno tuntuu vähän epärealistiselta niitä kohtaan, jotka eivät polta ja noudattavat sovittuja työaikoja.*
- *Yhteisten työaikojen noudattaminen, ajoitetut tauot eikä tupakalle milloin vain. Kännykkäkielto päivän ajaksi.*
- *Ehkä jossain määrin se, että kaikki eivät aina noudata aikatauluja, yhteisiä pelisääntöjä jne., ottaa välillä päähän. Mielestäni tällaisissa tapauksissa kuitenkin ohjaajat toimivat asiallisesti, joten en hirveästi keksi, mitä pitäisi tehdä toisin.*
- *Ottamalla muiden tilanteita enemmän huomioon. Olemme kaikki yksilöitä ja vaikka ollaan samanarvoisia, niin pitäisi pikkaisen joustaa, sillä jokaisen lähtökohta on eri.*

Valmentautujien **erilaiset toiveet, tarpeet ja intressit tuottavat toisinaan varsin ristiriitaisia näkemyksiä.** Tämä tulee hyvin esille vastauksissa, jotka liittyivät ryhmävalmennukseen ja varsinaisen työtoiminnan ulkopuolisiin aktiviteetteihin.

- *Pajalla voitaisiin keskustella asioista enemmän yhdessä.*
- *En tykännyt jutuista, jossa piti puhua tunteista.*
- *Paja on antanut paljon hyvää vertaistukea, mutta syvällisyyttä kaipaisi hieman lisää, keskustelutuokioita joissa voisi jakaa asioita ja koittaa löytää yhdessä ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin ja vastaavaa "ryhmäterapia"-tyylistä meininkiä.*
- *Liikaa "vaihtoehtoista" toimintaa. Ryhmäleikit ja muut ryhmäytymis-pelleilyt eivät luo yhteishenkeä, ja sen pakottaminen voi tehdä päinvastaisen.*
- *Ryhmä ei ole ollut vielä niin tiivis, että olisi helppo olla kaikkien kanssa. Enemmän yhteistä aikaa, tutustumista toisiin.*

Joissakin vastauksissa tuotiin esille myös **työpajatoiminnan huono tunnettuus tai negatiivinen imago**, joka ei vastaajan mukaan vastaa heidän kokemustaan, vaan paja on ollut mainettaan parempi paikka. Tässä yhteydessä peräänkuulutettiin työpajatoiminnan vahvempaa markkinointia:

- *Ei ole tuonut minkäänlaista huonoja kokemuksia olen tykännyt käydä täällä. Joillakin on ennakkoluulot pajasta ja sitä voitaisiin parantaa esimerkiksi uudella mainostamisella.*
- *Työpajatoiminnalla on hieman negatiivinen maine. Pitkäjänteinen markkinointi mahdollisuutena.*
- *Huonoista kokemuksista en tiedä, mutta työpajan mainostamisesta voisi lisätä.*